

Пивоваров В. М.,
в. о. завідувача кафедри культурології,
канд. філол. наук, доцент,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛІЗАЦІЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВНИКІВ

Мовна компетентність, а також досконале володіння державною мовою у всіх сферах суспільного життя, зокрема, під час виконання службових обов'язків, набувають актуальності при підготовці фахівців із права. Це стосується нотаріального діловодства, яке здійснюється державною мовою (стаття 16 Закону України «Про засади державної мовної політики»), мови юридичної допомоги, яку адвокат повинен надавати фізичним і юридичним особам державною або іншою мовою, прийнятною для замовника [5].

З огляду на це нині посилено вимоги до рівня знання державної мови нотаріусами. Так, запропоновано внести зміни до частини другої статті 3 Закону України «Про нотаріат» (*Відомості Верховної Ради України*. 1993 р. № 39. Ст. 383; 2013 р. № 33. Ст. 436), а саме після слів «володіє державною мовою» додати слова «відповідно до рівня, визначеного Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної»[4].

Вказане стосується й адвокатів. Отже, у частині першій статті 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (*Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27, ст. 282) після слів «володіє державною мовою» варто записати слова «відповідно до рівня, визначеного Законом України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [4].

Наведене повною мірою положенням законодавства, за якими знання української мови як державної має якнайповніше відповідати державним стандартам щодо знання державної мови. У наказі МОН «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальностями 015 «професійна освіта (за спеціальностями

для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» ПР 06) зафіксовано, що передусім необхідно доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу державною й іноземною мовами.

Зважаючи на те, що державна мова не лише важливий чинник і головна ознака ідентичності української нації, а також базова системотвірна основа української громадянської нації, визначальним є створення належних умов для забезпечення і захисту мовних прав і потреб населення.

Юрист як представник держави повинен на практиці демонструвати не лише знання державної мови, її норм на лексичному, фонетико-орфоепічному, морфологічному рівнях, а й уміти демонструвати високу мовленнєву компетентність на професійному рівні. Базові вимоги закладаються ще в загальній середній школі, а державними стандартами передбачається вільне володіння державною мовою всіма учнями закладів освіти, які завершують здобуття повної загальної середньої освіти [7].

Однак рівень мовленнєвої компетентності постійно потребує вдосконалення, зважаючи на нову редакцію Українського правопису [1], зокрема, впровадження фемінітивів.

Відбулися суттєві зміни в діловодстві, коли введено поняття «власне ім'я» і виключено слова «по батькові» згідно з Постановою КМ № 375 від 17.04.2019 [8].

Нова редакція Українського правопису, відмова від «по батькові» вносять певне сум'яття і в оформлення документів, і укладання судових рішень, постанов тощо. Проте процеси остаточні, отже, бажано ставитися з розумінням і впроваджувати у професійну діяльність.

За результатами опитування, проведеного в групах Фейсбуку «Адвокат України» і «Рада адвокатів», на питання «Чи потрібно перевіряти адвокатів на рівень володіння українською, що затверджуватиме національна комісія зі стандартів державної мови?»: 27,3 % відповіли, що державною мовою в Україні є українська (як наслідок, маємо це забезпечити); 42,4 % – це «законодавчий флешмоб», краще б узялися за економічні питання; 30,3 % – проект порушує гарантії ст. 10 Конституції, що лише розколює суспільство [2].

Автором вже проводилися опитування щодо сприйняття положень Національної рамки кваліфікацій, яка вимагає досконалого знання державної мови [3]. Для актуалізації оцінки ситуації щодо мовних змін автор провів анкетування серед слухачів підготовки й підвищення рівня кваліфікації за стандартизованою програмою секретарів судового засідання окружних й апеляційних адміністративних судів. У розробленій анкеті передбачені питання щодо ставлення до фемінітивів, оцінки рівня підтримки нової редакції Українського правопису, відмови від «по батькові» в підписах документів, наявності випадків звернення до суду щодо порушення мовного закону, критеріїв високого рівня володіння державною мовою, важливості наявності сертифіката на володіння державною мовою для юриста, який працює на посадах судді, прокурора, слідчого, нотаріуса.

Аналіз відповідей здійснено за статтю респондентів. Чоловіки становили 18 %, жінки 82%. Усі чоловіки мали стаж роботи до 10 років, у жінок до 10 років – 71%, 29% – від 10 до 20 років. Щодо використання фемінітивів у чоловіків думки поділилися порівну, тобто однакова кількість представників цієї статі позитивно, негативно і нейтрально ставиться до цього. Серед жінок негативне ставлення у 36%, позитивне у 7%, нейтральне у 50%, не змогли визначитися 7%.

Із питань використання підписів без «по батькові» 86 % жінок висловилися негативно. Щодо нової редакції правопису всі чоловіки були нейтральні, у жінок 14% підтримують, 36% не підтримують, 28,5 % нейтрально ставляться, 21,5% не змогли відповісти.

Жоден опитаний не навів прикладів звернення до суду щодо порушень «мовного» закону. Щодо критеріїв високого рівня володіння державною мовою запропоновано обрати: правильне укладання документів, лексичний рівень, морфологічний рівень, усе разом. Тільки серед жінок 7 % обрали лексичний рівень як пріоритетний, усі інші респонденти відповіли, що потрібно все разом.

Із приводу наявності сертифіката з володіння мовою позитивно відповіли 30% чоловіків і 72% жінок, 70% чоловіків вважають, що достатньо диплома магістра, так вважають і 21% жінок, узагалі заперечують сертифікацію 7% жінок.

Підсумовуючи, вкажемо, що стосовно використання фемінітивів переважає нейтральне і негативне ставлення, отже, це питання потребує подальшого обговорення, також суттєво різняться відповіді щодо сприйняття норм нового українського правопису, де відзначається меншість тих, хто підтримує, що теж потребує подальших роз'яснень, перехід до підписів «без по батькові» не викликав позитивного ставлення респондентів, що теж потребує нових роз'яснень, щодо сертифікації теж немає єдиної думки.

Література

1. Драчук С. 20 найбільших новацій Українського правопису 2019 року. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30025623.html>

2. Опитування, проведене в групах «Адвокат України» та «Рада адвокатів» Фейсбуку. URL: <https://zib.com.ua/ua/127440-advokativ-i-notariusiv-pozbavlyatimut-svidoctv-za-pogane-zna.html>

3. Пивоваров В.М. Визначення сприйняття компетентнісних вимог національної рамки кваліфікацій фахівцями з права. *Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри*: зб. тез III Міжнародної науково-практичної конференції (27–28 квітня 2018 р.). Кропивницький : ПВНЗ КІДМУ, 2018. С.175–178

4. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 21. ст. 81. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

5. Про засади державної мовної політики: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5029-17#n233>

6. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальностями 015 «професійна освіта (за спеціальностями для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти : Наказу МОН. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/11/22/2019-11-22-015-B.pdf>

7. Про повну загальну середню освіту: Закон України. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2232/>

8. Типова інструкція з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади: Постанова КМУ № 375 від 17.04.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА АДВОКАТУРИ

ЕТИКА ПРАВНИКА

*Тези доповідей та повідомлень
учасників круглого столу*

Харків
2021

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО
КАФЕДРА АДВОКАТУРИ**

ЕТИКА ПРАВНИКА

*Тези доповідей та повідомлень
учасників круглого столу*

23 квітня 2021 року

**Харків
2021**

Етика правника: тези доповідей та повідомлень учасників круглого столу / за заг. ред. Т. Б. Вільчик. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 322 с.

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2021